

Romanya Heyetinin Sultan Abdülmecid'i Ziyareti (1860) ve Dimitrie Bolintineanu'nun Osmanlı Ülkesi Anlatıları

Visit of the Romanian Delegation to Sultan Abdulmejid (1860) and Dimitrie Bolintineanu's Narratives of the Ottoman Country

Mariana BUDU¹

ÖZ

İnsanoğlu tarih boyunca dünyanın bilinmeyen yerlerini keşfetme, uzak ülkeleri görme, yeni insanlar ve yeni yerleri çeşitli amaçlarla tanıma ve tanıtmaya ihtiyacı hissetmiştir. Özellikle Batı, Doğu uygarlığını, Doğu da Batı uygarlığını daima merak etmiştir. Bu merakın sonucunda da Batı ve Doğu uygarlıklarında seyahatname türünde birçok eser yazılmıştır. Mevzuya kadim Türkiye-Romanya ilişkileri ekseninde bakıldığında, XIX. yüzyılda Rumen seyyahlar, şairler, yazarlar veya diplomatların birtakım seyahatname, sefaretname ve gezi günlükleri kaleme aldığı görülmektedir. XIX. yüzyılda Romanya'dan Doğu'ya, yani Osmanlı coğrafyasına seyahat eden seyyahların seyahatnameleri, sefaretnameleri ve gezi günlükleri bizlere Doğu'yu detaylıca anlatan önemli eserlerdendir. Bu eserler arasında şair, devlet adamı ve seyyah Dimitrie Bolintineanu'nun Seyahatname'si ve Doğu kültüründen etkilenerek yazdığı Boğaziçi Çiçekleri şiir dizisi öne çıkmaktadır. D. Bolintineanu Seyahatname'sinde Osmanlı coğrafyasını, Doğu'ya seyahat eden çağdaşlarına göre birçok açıdan farklı izlenimlerle aktarmıştır. Bununla birlikte, 1860 yılında İstanbul'a gelen Rumen heyetiyle birlikte Sultan Abdülmecid'e ziyarette bulunan D. Bolintineanu, Seyahatname'sine bunu detaylı bir şekilde kaydetmiştir. Dolayısıyla bu makalede XIX. yüzyılda Osmanlı ülkesine gelen Rumen seyyahlar, D. Bolintineanu'nun Seyahatname'sinde geçen Anadolu seyahati, Rumen heyetinin 1860 yılında Sultan Abdülmecid'e yaptığı ziyaret ve buna bağlı olarak XIX. yüzyılda Romanya-Osmanlı ilişkileri ele alınacaktır.

Anahtar kelimeler: Dimitrie Bolintineanu, Seyyah, Seyahatname, Romanya, Osmanlı Devleti, Anadolu, Sultan Abdülmecid

ABSTRACT

Throughout history, human beings have felt the need to explore unknown places of the world, see distant countries, and recognize and promote new people and new places for various purposes. Especially the West has always wondered about Eastern civilization, and the East has always wondered about Western civilization. As a result of this curiosity, many works in the form of travelogues were written both in Western and Eastern civilizations. Approaching the issue in the context of ancient Turkey-Romania relations, it is seen that Romanian travelers, poets, writers, or diplomats wrote some travel books, embassies, and travel diaries in the 19th century. The travelogues, embassies, and travel diaries of travelers who traveled from Romania to the East, that is, to Ottoman geography,

Sorumlu yazar/Corresponding author:

Mariana Budu (Dr. Öğr. Üyesi),
İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Slav
Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, İstanbul, Türkiye
E-posta: mariana.budu@istanbul.edu.tr
ORCID: 0000-0001-9000-4029

Başvuru/Submitted: 02.06.2022

Revizyon Talebi/Revision Requested:
10.12.2022

Son Revizyon/Last Revision Received:
11.12.2022

Kabul/Accepted: 13.12.2022

Atıf/Citation: Budu, Mariana. "Romanya Heyetinin Sultan Abdülmecid'i Ziyareti (1860) ve Dimitrie Bolintineanu'nun Osmanlı Ülkesi Anlatıları." *Türkiyat Mecmuası-Journal of Turkology* 32, 2 (2022): 615-641.
<https://doi.org/10.26650/iuturkiyat.1125150>

are important works that provide detailed information about the East. Among these works, poet, statesman, and traveler Dimitrie Bolintineanu's *Travelogue* and his poem series *Bosphorus Flowers*, which he wrote with the influence of Eastern culture, stand out. In his *Travelogue*, D. Bolintineanu described the Ottoman geography with different impressions on many aspects compared to his contemporaries who traveled to the East. However, D. Bolintineanu, who visited Sultan Abdulmejid with the Romanian delegation that came to Istanbul in 1860, recorded this visit in detail in his *Travelogue*. Therefore, this article will discuss Romanian travelers who visited the Ottoman country in the nineteenth century, D. Bolintineanu's Anatolian trip in the *Travelogue*, the visit of the Romanian delegation to Sultan Abdulmejid in 1860, and, consequently, Romanian-Ottoman relations in the 19th century.

Keywords: Dimitrie Bolintineanu, Traveler, *Travelogue*, Romania, The Ottoman Empire, Anatolia, Sultan Abdulmejid

EXTENDED ABSTRACT

Mankind has felt the need to explore uncharted regions of the globe, visit faraway countries, and meet new people and cultures for a variety of reasons throughout history. The West has always been fascinated by Eastern civilization, and the East has always been fascinated by Western civilization. This fascination sparked several travelogues in both Western and Eastern civilizations. Examining this topic in the context of ancient Turkey-Romania connections reveals that 19th-century Romanian travelers, poets, writers, and ambassadors penned travel books, embassy logs, and travel diaries. Important books that provide detailed information on the East were authored by Romanians who traveled to the Ottoman geography in the 19th century and wrote about their travels to the East. D. Bolintineanu distinguished himself from his contemporaries who also journeyed to the East by describing the Ottoman topography in his *Travelogue* in a manner that was distinct in many ways. Furthermore, as part of a Romanian delegation, D. Bolintineanu visited Sultan Abdulmejid in Istanbul in 1860 and detailed the journey in his *Travelogue*.

Between 1849 and 1860, D. Bolintineanu explored the Ottoman Empire and saw numerous major cities and places, which he described in his *Travelogue*. The book was released in 1858 and is one of the most notable travel accounts of the Ottoman Empire produced by Romanian authors during the 19th- century in terms of the quantity and scope of the towns described. The Ottoman landscape and people influenced D. Bolintineanu's identity as a poet, demonstrating the author's Eastern influence on his other works. Influenced especially by Istanbul, Bosphorus, and Turkish people, the poet also wrote the poem series *Flowers of Bosphorus*. D. Bolintineanu's *Travelogue* fits in the genre of travelogues. Unfortunately, the book includes geography, movement, and, eventually, climate, people, historical artifacts, old and new structures, road and transportation features, and daily life details. It should not be forgotten that this informative book is important in terms of being a "heritage to the next generation of historians", as the author emphasizes. D. Bolintineanu describes in detail the historical structures of the places he visits during his journey. In addition, the book also provides information about historical buildings from Herodotus and geographical information from Stanton. This implies that the author took notes throughout the travel and thereafter wrote his book at a desk. Considering that D. Bolintineanu and A. I. Cuza traveled to Istanbul in 1860, this part was likely added to the book at a later date and describes a new route. The work

transcends the confines of a typical travelogue in terms of both form and content, in addition to being significant in terms of history, geography, architecture, literature, cultural history, and social life. D. Bolintineanu researches and presents to the reader the physical, social, economic, and commercial structures of the Anatolian cities he visits. In the 19th century, many Romanian travelers, poets, writers, and ambassadors authored travel books, embassy logs, and travel diaries, when viewed from the perspective of old Turkey-Romania relations. In this context, in addition to D. Bolintineanu's travel book, the works of other Romanian travelers such as *Travel Impressions of Romania, Bulgaria, and Constantinople*, were written by Dimitrie Ralet. Vasile Alecsandri, another Romanian traveler who traveled to Turkey in 1845 and kept travel notes about this trip, Teodor T. Burada's articles "Travel to the Romanian People in (Asia Minor) Bithynia" and "Romanians of Asia Minor: The Travel Relationship" were also noted in this study. It is also worthwhile to look through the journal articles of Romanian travelers like Basil Assan, Constantin Pruncu, S. Schiffer, Bicolae Bibescu, Neofit Scriban, Dionisie Simionescu, and V. Nicolau-Brebu, Constantin I. Istrati, Victor Ardeleanul, and Jean Bart, who traveled to Istanbul in the 19th century.

Thus, the Romanian visitors to the Ottoman Empire in the 19th century, D. Bolintineanu's trip to Anatolia as described in his Travelogue, the visit of the Romanian delegation to Sultan Abdulmejid in 1860, and the Romanian-Ottoman relations in the 19th century were all analyzed and evaluated in this study.

Giriş

Seyahatname, kendine has özellikleri olan, pek çok yönden sefaretname ve gezi günlüklerinden ayrı tutulması gereken bir yazı türüdür. Bu farklılığı sağlayan en önemli iki faktör, şüphesiz ki hareket ve coğrafyadır.¹ Seyahatnamelerde yazarın çıkış noktası “başından geçenler” değil, “coğrafya”dır. Buna bağlı olarak, o coğrafyanın iklimi, insanları, tarihi eserleri, eski-yeni yapıları, yol ve ulaşım özellikleri, günlük hayatını meydana getiren ayrıntılar vs. seyahatnamelerin konusunu oluşturur.² Seyahatnameler farklı amaçlarla ortaya çıkmıştır. Bazıları seyyahın geziyi yapma sebebine bağlı olarak, seyahate konu olan yerin farklı unsurlarını ön plana çıkarma amacıyla yazılmıştır. Bazıları siyasi veya diplomatik amaçlı geziler sonucunda ortaya çıkmıştır. Bazıları ise farklı toplum ve kültürleri görmeye meraklı kimselerce tutulmuş olduklarından, bu bakış açısıyla bilgiler aktarır.³ Seyyahlar, seyahatnamelerinde bir toplumun yaşayışına, gelenek ve göreneklerine türlü açılardan dikkat çekmeye ve okurun ilgisini çekeceğini umduğu farklılıkları üslubun izin verdiği ölçüde sergilemeye çalışır.⁴ Konuya kadim Türkiye-Romanya ilişkileri ekseninde bakıldığında, XIX. yüzyılda pek çok Rumen seyyahın, şairin, yazarın veya diplomatın birtakım seyahatname, sefaretname ve gezi günlükleri kaleme aldığı görülmektedir. Bu anlamda kaleme alınan eserlerden biri de Romanya'dan Osmanlı coğrafyasına seyahat eden seyyahlardan Dimitrie Ralet'in *Romanya, Bulgaristan ve Konstantinopolis Seyahat İzlenimleri*⁵ adlı eseridir. 1816 yılında İstanbul'da doğan D. Ralet, 1855-1856 yılları arasında Romanya, Bulgaristan ve İstanbul'da bulunmuştur.⁶ D. Ralet'in adı geçen eseri⁷ 1858'de Paris'te yayımlanır.⁸ D. Ralet İstanbul'da sarayları, mezarlıkları, çarşıları ve pazarları, hipodromu, darphaneyi ve mahalleleri gezmiştir. L. Munteanu'ya (2014) göre D. Ralet gördüğü şehrin doğası ve insanların güzelliği karşısında büyülenmiştir. Eserde, İstanbul'un Kadıköy, Nişantaşı, Kızkulesi, Galata, Taksim, Topkapı Sarayı gibi bölgelerinin topoğrafyasını açık ve güzel bir anlatımla aktardığından bugün bile bu yerleri tanımak mümkündür (s.116). D. Ralet, Pera'yı ve Boğaziçi'nin kıyılarını dolduran ve oralara canlılık katan insan manzaralarını da lirik bir anlatımla tarif etmiştir. Bu yerlerde rastladığı yabancı ve yerli insanların fiziki ve

- 1 Bâki Asiltürk, “Türk Edebiyatında Gezi Kitapları Bibliyografyası”, *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi* 2 (2000), 201.
- 2 Bâki Asiltürk, “Edebiyatın Kaynağı Olarak Seyahatnameler”, *Turkish Studies* 4/1 (2009), 912; Menderes Coşkun, “Seyahatnâme”, *DİA*, c. 37, (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2009), 13.
- 3 Hacer Topaktaş Üstüner, “Avrupa'dan Başka bir Dünya: Polonyalı Seyyah Jan Potocki'nin Anlatımında İstanbul ve Mısır (1784)”, *Güney-Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi* 30/2 (2016), 65.
- 4 Coşkun, “Seyahatnâme”, 13.
- 5 Dimitrie Ralet, *Suvenir și Impresii de Călătorie în România, Bulgaria, Constantinopol*, ed. Mircea Angilescu (Bükreş: Minerva Yayınları, 1979), 352.
- 6 Luminița Munteanu, “Un Român în Țara Turcului: Dimitrie Ralet și Constantinopolul la 1858”, *Otomani și Turci: Ipostaze și Valențe Identitare* içinde, haz. Luminița Munteanu (Bükreş: Bükreş Üniversitesi Yayınları, 2014), 112.
- 7 Mircea Angelescu editörlüğündeki Rumence çevirisi ise ancak 1979'da yapılmıştır.
- 8 Doris Mironescu, “Către o Tipologie a Jurnalului de Călătorie în Cultura Română”, (Memorialistica Românească: Între Documentul Istoric și Obiectul Estetic Sempozyumu'nda sunulan bildiri, Yaş, 22-23 Haziran 2017): 275, erişim 4 Mayıs 2022, <http://www.philippide.ro/Memorialistica%202020/CUPRINS.pdf>

ruhsal görünümünü aktarırken analiz de etmiştir. Türklerin tipolojisi, yaşam tarzı ve sosyal koşulları hakkında da bilgi vermektedir.⁹ D. Ralet'in *Romanya, Bulgaristan ve İstanbul Seyahat İzlenimleri* adlı eseri, bir Rumen gözüyle İstanbul ve Türk insanı üzerindeki izlenimleri barındırması bakımından öneme sahiptir.

1845'te Türkiye'ye seyahat eden ve bu gezisiyle ilgili seyahat notları tutan diğer bir Rumen seyyah da 1821 yılında toprak sahibi bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelen, şair, oyun yazarı, politikacı ve diplomat olan Vasile Alecsandri'dir. Türkiye'ye birkaç kere ayak basan V. Alecsandri, seyahat notlarını¹⁰ Fransızca kaleme almıştır.¹¹ Doğu coğrafyası, insanı, kültürü ve İstanbul hakkındaki notlarını ilk gelişinde tutmuştur.¹² V. Alecsandri'nin notlarını inceleyen Lavinia Sabou, bunların "lirik ve pitoresk" bir anlatıma sahip olduklarını ifade etmiştir. Notlarda, İstanbul'un panoramik görüntüsüyle birlikte Doğu ve V. Alecsandri'nin kendi hisleri, karışık bir şekilde çarpıcı ve coşkulu bir anlatımla aktarılmıştır¹³ V. Alecsandri, 1846 yılında Osmanlı İmparatorluğu'nun eski başkenti Bursa'yı da ziyaret etmiştir.¹⁴ Bursa şehri ile ilgili tuttuğu notları Luiza Marinescu tarafından incelenmiştir.¹⁵ V. Alecsandri'nin Türkiye seyahati notlarının incelemeye değer notlar olduğunu söyleyebiliriz.

Diğer bir Romen seyyah da Teodor T. Burada'dır. 1839 yılında Yaş'ta doğmuş olan T. Burada, Rumen halkbilimci, etnograf ve müzikologdur. T. Burada, Türkiye'ye yaptığı ilk seyahatini 1882 yılında gerçekleştirmiştir. Seyahatin amacı, Makedonya'dan göç eden Rumenlerin yaşadıkları yerleri bulmak, onların folklorunu araştırmaktır. Tabii bu vesileyle, Bursa ve çevre köylerinde yaşayan Türklerin bazı âdetleri inceleme fırsatını da kaçırmamıştır. Bunun sonucunda *Arhiva* dergisinde "(Küçük Asya) Bitinya'daki Rumen Halkına Seyahat"¹⁶ ve "Küçük Asya Rumenleri: Seyahat İlişkisi"¹⁷ adlı iki makale yayınlanmıştır.¹⁸ Mevlevilik, Bektaşilik ve Türklerde gelin alma geleneği hakkında¹⁹ da izlenimlerini aktaran T. Burada'nın notları incelemeye değerdir.

9 Ralet, *Suvenire și Impresii de Călătorie în România, Bulgaria, Constantinopol*, 65-145.

10 Döneminde Rumence'ye tercüme edilmeyen ve yayınlanmayan bu seyahat notları, daha sonra Lavinia Sabou tarafından V. Alecsandri'nin *Opere IV: Proză* eserinin önsözünde *İstanbul'a Gezi Günlüğü* şeklinde tercüme edilmiştir (bk. Vasile Alecsandri, *Opere IV: Proză* (Bükreş: Edebiyat Yayınları, 1974).

11 Nicolae Trohani, "115 de la Moartea lui Vasile Alecsandri: Note și Îsemnări", *Muzeul Național de Istorie a României* 17, (2005): 193, erişim 20 Nisan 2022, <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=559437>

12 Lavinia Sabou, "Geografia Oraşului Constantinopol în Scrierile lui Vasile Alecsandri și Dimitrie Ralet", *Annales Universitatis Apulensis. Series Philologica* 1, (2017), 251; Gheorghe Bogdan-Duică, „Despre Vasile Alecsandri: Întâia Călătorie la Constantinopol”, *Viața Românească* 14/1, (1922), 45.

13 Sabou, "Geografia Oraşului Constantinopol în Scrierile lui Vasile Alecsandri și Dimitrie Ralet", 251.

14 Trohani, "115 de la Moartea lui Vasile Alecsandri: Note și Îsemnări", 194.

15 Luiza Marinescu, "Romanian Travellers in the Romantic Age: A Case-Study About the Fourty- Eighters as Writers and the Revival of Romanian Literature", *Journal of Romanian Literary Studies* 8 (2016), 137.

16 T. T. Burada, "O Călătorie la Români din Bithinia (Asia-Mică)", *Arhiva* 4 (1893a), 53-84.

17 T. T. Burada, "Români din Asia-Mică: Relațiune de Călătorie", *Analele Academiei Române* 2/15 (1893b), 392-397.

18 Maria Pariza, "Teodor T. Burada – Folcloristul care i-a Cercetat în Premieră pe Aromâni – în Locurile de Baștină din Balcani", *Datina* 6/78 (2020): 9, erişim 21 Mart 2022, www.cctb.ro

19 A. Baubec, "Preocupările de Turcologie ale lui Teodor T. Burada", *Revista Peuce* 6 (1977): 495, erişim 21 Şubat 2022, <https://revistapeuce.icemtl.ro/>

Bunun dışında XIX. yüzyılda İstanbul'u seyahat eden Basil Assan, Joseph Benjamin, Constantin Pruncu, S. Schiffer, Bicolae Bibescu, Neofit Scriban, Dionisie Simionescu ve V. Nicolau-Brebu, Constantin I. İstrati, Victor Ardeleanul, Jean Bart gibi Romen seyyahların notlarını incelemek de kayda değerdir.²⁰

Dimitrie Bolintineanu ve Seyahatnamesi

Dimitrie Bolintineanu, (Resim 1) XIX. yüzyılın Rumen şair, yazar, seyyah ve devlet adamlarından biridir. Bazı kaynaklara göre 1819 yılında²¹, bazılarına göre ise 1824²² veya 1825²³ yılında Bükreş yakınlarında Bolintinul din Vale köyünde doğmuştur. Babası, Makedonya'dan göç eden Enache Cosmad'dır. Annesi Anica Caloian ise Bolintinul din Vale köylüsüdür.²⁴ D. Bolintineanu doğduktan kısa süre sonra babası vefat etmiştir. Küçük bir mülk sahibi olan E. Cosmad, ikinci oğluna onun geleceğini garanti altına alacak bir servet bırakamamıştır. 1831 yılında annesini de kaybettikten sonra yetim kalan genç D. Bolintineanu, akrabaları tarafından büyütülmüştür.²⁵ Genç yaşlarında şiir yazmaya başlar. Grigore Alexandrescu, Ion Luca Caragiale, Mihai Eminescu ve diğer genç Rumen şairler gibi D. Bolintineanu da geçimini kamu hizmeti işleriyle sağlar. 1841'de Devlet Sekreterliği'nde sekreter yardımcısı olarak çalışmaya başlar.²⁶ 1842'de "Ölüm Yatağındaki Bir Genç Kız"²⁷ şiirini yazar ve şiir *Curierul De Ambe Sexe* dergisinde yayımlanır.²⁸ Bu şiirle beğeni toplayan D. Bolintineanu, edebiyat dünyasına giriş yapar.²⁹ Birkaç yıl sonra Bükreş'e yerleşen şair, Aziz Sava Koleji'nin kurslarına katılır.³⁰ 1845'te Edebiyat Cemiyeti'nin verdiği bursla Paris'e gider. Aynı sene içinde Bükreş'te "Şiirler" adlı ilk şiir kitabını yayımlar.³¹ 1848'de Nicolae Bălcescu ve Cezar Bolliac ile birlikte siyasi ve edebî *Poporul Suveran [Halk Egemenliği]* gazetesini çıkarır.³² Bu gazetede çıkan makaleler, dönemin devrimci atmosferini hazırlar. Burjuva demokratik devrimin yenilgiye uğraması üzerine D. Bolintineanu hareketin diğer liderleriyle birlikte ülkeyi terk etmek zorunda kalır ve sürgünde siyasi ve kültürel faaliyetlerine katılacağı Paris'e yerleşir. Paris'te bulunduğu dönemde okuduğu, Victor Hugo'nun *Les Orientales*, Gérard de Nerval'ın *Voyage en Orient* ve Théophile Gauthier'nin *Constantinople* seyahatlerinden etkilenerek Doğu uygarlığına

20 İrina Vainovski-Mihai, *Călători Români în Orientul Apropiat și Imaginea Orientului 1880-1914* (Bükreş: Pro Universitaria Yayınları, 2010), 98-108.

21 "Dimitrie Bolintineanu Bibliografie", erişim 11 Mart 2022, <http://www.istoria.md/articol/543/DimitrieBolintineanu,biografie>

22 Dimitrie Bolintineanu, *Călătorii* ed. Ion Roman (Bükreş: Edebiyat Yayınları, 1968), 2: XXXIII.

23 Dimitrie Bolintineanu, *Lecende Istoric: Versuri* haz. Anatol ve Dan Vitraşcu (Kişinev: Litera Yayınları, 2001), 7.

24 Bolintineanu, *Călătorii*, 2: XXXIII.

25 N. Petraşcu, *Dimitri Bolintineanu*, (Bükreş: Bucovina Yayınları, 1932), 12.

26 Bolintineanu, *Călătorii*, 2: XXXVI.

27 André Chénier'in "La jeune captive" [Genç Mahkûm] adlı şiirinin taklididir.

28 N. Petraşcu, *Dimitri Bolintineanu*, 13.

29 Bolintineanu, *Călătorii*, 2: XXXVI.

30 Teodor Vârgolici, *Dimitri Bolintineanu și Epoca Sa*, (Bucureşti: Minevra, 1971), 23.

31 Bolintineanu, *Călătorii*, 2: XXXVI.

32 Bolintineanu, *Călătorii*, 2: XXXVI.

karşı merak duymaya başlar.³³ Şair üç yıl sonra, 1851’de ülkesine dönmek üzere Paris’ten ayrılır, ancak ülkesine girmesine izin verilmez. Böylece Bulgaristan, İstanbul, Filistin, Mısır ve Makedonya’ya seyahat eder.

D. Bolintineanu, ’nun *Seyahatname*’sinin Yazılış Sebebi, Yapısı, Seyahatin Güzergâhı ve Üslubu

D. Bolintineanu, Osmanlı topraklarına seyahatinin ve seyahatnamesinin yazılış sebebinin Anadolu’nun tarihi yerlerini görmek, onları gelecek nesillere aktarmak ve gelecek nesil tarihçilere ışık tutmak olduğunu açıklamaktadır.³⁴ *Seyahatname*’sini 1858 yılında yazdığını metnin başında not etmiştir. Fakat yolculuğun başlangıç ve bitiş tarihlerine, gezdiği şehirler ve yerlerde hangi tarihte bulunduğu dair net ve somut bilgi vermemektedir. D. Bolintineanu, *Seyahatname*’sinde kullandığı zaman kavramları “sabah”, “akşam”, üç gün sonra” gibidir. 1968’de *Seyahatname*’nin metnini tekrardan gözden geçirerek yayımlayan Ion Roman, eserin birinci cildinde kronolojik bir tablo oluşturarak D. Bolintineanu’nun 1849 yılında İstanbul, 1851 yılında İstanbul, 1852 yılında İstanbul, 1854 yılında Anadolu ve İstanbul, 1855 yılında Bursa ve İstanbul, 1860 yılında İstanbul’da bulunduğunu kaydetmiştir.

D. Bolintineanu’nun *Seyahatname*’si iki ciltten oluşmaktadır. Birinci ciltte seyyahımız Bulgaristan, Kudüs ve Mısır seyahatini yazar. İkinci ciltte ise Makedonya, Selanik, Anadolu (Küçük Asya), Moldova ve 1860’ta İstanbul’a yaptığı seyahati yazar. Seyahatine deniz yoluyla 11 Haziran 1854’te başlayan seyyah, güzergâhını Romanya’dan Makedonya’ya, oradan da Selanik’e şeklinde çizmektedir. Selanik’ten Sisam Adası, Panormos Limanı ve Milet Antik Kenti (Aydın), Halikarnas Antik Kenti (Bodrum), Smyrna (İzmir), Lydia (Manisa ve Uşak illerine denk gelen bölge), Pergamon (Bergama) ve Troad’a (Biga Yarımadası) yeni bir güzergâh çizer. Seyyahın sağlık durumu bozulması Bursa’ya seyahatini bir kenara bırakarak İstanbul’a dönmesi ile sonlanır. D. Bolintineanu, 1855’te Bursa’da Alexandru ve Victoria Zane’nin evinde daha sonra İstanbul’un Pera semtine ikamet eder. 20 Eylül 1857’de İstanbul’dan ayrılarak memleketine dönüş yapar. Böylece D. Bolintineanu’nun *Seyahatname*’sinde geçen Anadolu seyahati 1854 yılının yaz aylarında gerçekleştiği, 1855 yılında Bursa ve İstanbul’da ikâmet ettiği ve 20 Eylül 1857’de memleketine dönüş yaptığı bilinmektedir. *Seyahatname*’sini de 1858’de memleketinde kaleme almaktadır.

D. Bolintineanu’nun, Birleşik Rumen Prenslüklerin Prensi Alexandru Ioan Cuza -nam-ı diğer Cuza Vodă- ile yaptığı İstanbul seyahatinin 1860’ta gerçekleştiği göz önünde bulundurularak, bu kısmın esere daha sonra eklendiğinin bilinmesi ve bunun yeni bir güzergâh olarak görülmesi gerekmektedir.

33 Luminița Munteanu, “Călătoriile lui Dimitrie Bolintineanu în „Orient”: Despre Resursele și Limitele Stereotipurilor”, *Tradiții în Dialog II* içinde, ed. Florentina Vișan ve Anca Foçșeneanu, (Bükreş: Bükreş Üniversitesi Yayınları, 2009), 77.

34 Bolintineanu, *Călătorii*, 2: 312.

D. Bolintineanu, *Seyahatname*'sinde Doğu uygarlığı konusunda Oryantalistlerden farklı ve dikkatli bir bakış açısı sunmaktadır. Bunun sebebi Osmanlı Devleti ve Romen Prenslikleri arasında yüzyıllar içinde oluşan tarihî, askerî, ekonomik ve kültürel ilişkilerdir. *Seyahatname*'de en ilgi çekici noktalardan biri de yazarın seyahatini anlatırken kendine özgü ciddi bir ton ve üslup kullanmasıdır. D. Bolintineanu yolculuğu esnasında gezdiği yerleri ve tarihi yapıları detaylı bir şekilde tasvir etmektedir. Ayrıca, bununla kalmayıp tarihi yapılar ile ilgili Herodot'tan bilgiler, Stabon'dan ise coğrafi bilgiler aktarır. Buradan da seyyahımızın seyahat esnasında notlar aldığı, daha sonra da masa başında metni yazdığı sonucuna varılabilir.

D. Bolintineanu'nun *Seyahatname*'sinde çok sayıda Türkçe sözcük kullanılmıştır; yazar yer adları ve antroponimlerin yanı sıra öğrendiği Türkçe kelimeleri de yazılarına yansıtmıştır. Örnekler arasından feregea (tr. ferâce); haki (tr. kâkül); çerkez (tr. çerkes); dalga (püsküllü ve iplikten tunik); şallar; geanfesz (tr. canfes); sârmali-elec (tr. sırmalı yelek); hadân (tr. hadım); câslar-ağa (tr. kızlar ağası); hanâmâ (tr. hanım); nerghele (tr. nargile); hançer; hurie, huri, huiora; caic (tr. kayık), caicciu (tr. kayıkçı); sultan; namaz; halaica (tr. halâyık); ai (tr. ay); legiver (tr. lâcivert); latif iel (tr. lâtif yel); giamie; deniz; alcovan (tr. yelkovan); ghiun-agarmassi (tr. gün ağarması); melaik (tr. melekler); ianiciar (tr.yeniçeri); beygir (tr. beygir); şair; meşi (tr. mest); harem; satranç; şerbet; sandal; paşa; biulbiuli (tr. bülbül); bakşış (tr. bahşış); muşir (tr. müşir); ghiaur (tr. gâvur); ciflic (tr. çiftlik); ghiulnarâ (tr. gülnar) derviş; minare; müegin (tr. müezzin), sadrazan (tr. sadrazam); vezir; türban gibi kelimeler sayılabilir.

İçeriği ve kullandığı üslup bakımından bir seyahatnamenin sınırlarının ötesinde özellikler gösteren eser, aynı zamanda tarih, coğrafya, coğrafi koordinatlar, nüfus, yüzölçümleri, rakım, mimari, edebiyat, kültür tarihi ve sosyal hayat bakımından da önemli bir yapıttır. Doğu uygarlığını tanımak ve tanıtmak amacıyla Osmanlı coğrafyasında Anadolu, Balkanlar, Mısır ve İstanbul gibi çeşitli şehirlerde gezen D. Bolintineanu'yu, Anadolu ve İstanbul'un toprağı, havası, insanı ve kültürü derinden etkilemiştir. D. Bolintineanu seyahatnamesinde Anadolu'daki gezdiği şehirlerin fiziki yapısı, sosyal yapısı, ekonomik ve ticari yapılarını dikkatli incelemiştir ve kalemi döndüğü kadarıyla okuyucuya aktarmıştır.

Selanik

D. Bolintineanu 11 Haziran 1854'te ilk önce babasının memleketi Makedonya'yı ziyaret eder. Oradan seyahatinin yönünü Selanik'e çevirir. Çanakkale Boğazı'ndan geçerek Ege Denizi'nde devam eden yolculukta, tarih vermeden Selanik'e girişini şu şekilde kaydeder: “*Denizin sağ tarafında zarif Limni, Gökçeada, Semadirek ve Taşözü adalarını görüyorum. Bugün ilk hecesini düşüren ve Selanik olarak adlandırılan Thessaloniki limanına yanaştık. Selanik, dağları yüksek ormanlarla kaplı, eskisine göre küçük bir şehir..*”³⁵ *Seyahatname*'de Selanik kentinin coğrafi koordinatları, tarihçesi, kuruluşundan başlayarak kim tarafından kurulduğu, kimin adını aldığı, şehrin zaman içinde değişen adları kısaca anlatılır. D. Bolintineanu öncelikle kentin mimarisini

35 Bolintineanu, *Călătorii*, 2: 27.

dikkatli bir şekilde inceler. Kentin, doğudan batıya uzun bir yol ile ikiye bölündüğünü, yolun sağ ve sol tarafında pazarlar, mağazalar ve 37 cami olduğunu kaydeder. Kentte, Ayasofya'ya benzeyen yedi kuleli bir cami tarif eder. Seyyah, Selanik kentinin etnik yapısının Yahudi, Yunan, Türk, Bulgar, Makedon, Arnavut, Fransız gibi milletlerden oluştuğunu not eder. Limanları da değerlendiren şair, Selanik'in, Takımadalar (Achipel) arasında en geniş limana sahip olduğunu ve buradan İstanbul'a tütün, bal, yün, kumaş ve balmumu ticareti yapıldığını yazar. Kentte oturan toplumun, Yahudilerin bölgesi dışında temiz, çalışkan kültürlü insanlardan oluştuğunu belirtir. Şehrin etrafındaki toprakların verimli olduğunu ve her türlü ağacın yetişmekte olduğunu kaydeder. Selanik'te dört gün kalan seyyahımız bir Rumen ve bir Türk'e misafir olur. Onlarla birlikte Olimpus Dağı'na da çıkmaya fırsatını yakalar. Türk hakkında şu ifadeleri kullanmıştır: “Çok iyi bir insan, neşeli, konuşkan, yüzü yuvarlak ve pembe, alnı çıkık ve fesli... İkrâm ettiği Türk kahvesi de çok lezzetli hazırlanmıştı.”³⁶

Sisam Adası

Selanik'ten ayrılan D. Bolintineanu, yolculuğuna Sisam Adası'nda devam eder. Burada, Romanya'dan tanıdığı Yoan Gika³⁷'nin yanına misafir olur. Burada on ay boyunca gezen seyyahımız Sisam Adası hakkında pek çok bilgi vermektedir: “*Sisam Adası Türkiye'nin Efes şehrinin karşısında yer alıyor. Türkler burayı “Sussan-Adası veya Samo” şeklinde adlandırıyorlar. Adanın yerölçümü 477 km²'dir. Donanma, M.Ö. 6. yüzyıldan beri iyi bir üne sahip. Deniz ticareti gelişmiş durumda. Pisagor okulunu burada kurmuş. Sisam Kalesi adanın en büyük kalesi ve günümüzde “Tigani” olarak adlandırılıyor. Eski kentin kalıntıları adanın her tarafında görülebiliyor. Sisam Adası'nın nüfusu 30 bin. Burada dağlar çok yüksek. Ticaret meyve, şarap, bal, ipek ve çömlekçilikte kullanılan yağlı ve yumuşak toprak (kil) ile yapılıyor. Dağlarda birkaç köy gezdim. İnsanlar fakir fakat temiz ve güzel evlere sahipler. Pirgo köyünde dünyanın en güzel kadınlarını gördüm...*”³⁸

Y. Gika, Anadolu'ya bir seyahat teklifinde bulunur. Böylece D. Bolintineanu'nun Anadolu seyahati de başlamış olur. Vathy Liman'ından gemiyle başlayan seyahat, Sisam Adası ve Dilek (Mycale) Dağı'nı ayıran Ege Denizi üzerinden devam eder. D. Bolintineanu'ya göre, dünyanın en güzel iklimine sahip olan Ege Denizi'nin rengi, sakinliği, gökyüzü ve Anadolu'nun uzaktan görünümünü betimlemek için sözler yetersizdir.³⁹ Sakin başlayan yolculukta, Y. Gika İngiliz haritalarına bakarak denizde kayalar olduğu uyarısında bulunur ve panik yaşanmasına neden

36 Bolintineanu, *Călătorii*, 2: 27-32.

37 Rumence Ion Ghica (1816-1897), beş kez Romanya Başbakanı seçilmiştir. Rumen devlet adamı, matematikçi, diplomat ve politikacıdır. Bükreş'in önde gelen ailelerinden birinin oğlu olarak dünyaya gelmiştir. Bükreş ve Batı Avrupa'da eğitim görmüştür. Eflak ve Boğdan'ın, Prens Mihail Sturza altında birleşmesi girişiminde yer almıştır. 1854-1859 yılların arasında Sisam Beyi olarak görev yapmıştır. 1859'da I. Abdülmecid tarafından Sisam Beyi fahri unvanına layık görülmüştür. (bk. Anastasie Iordache, *Ion Ghica Diplomatul și Omul Politic* (Bükreş: Majadahonda Yayınları, 1995); Ion Ghica, *Opere I ed.* Ion Roman (Bükreş: Edebiyat Yayınları, 1957).

38 Bolintineanu, *Călătorii*, 2: 188-189.

39 Bolintineanu, *Călătorii*, 2: 170.

olur. Geminin kaptanı bu uyarıyı dikkate alarak yolunu değiştirir, sonra tehlikenin atlatıldığı bildirilerek yola devam edilir.

Panormos Limanı ve Milet Antik Kenti (Aydın)

Akşama doğru gemi Panormos Limanı⁴⁰'na varır. Burada seyyah Didim'e doğru, Brankhidler olarak adlandırılan alanı ve Apollon Tapınağı'nı ziyaret eder. D. Bolintineanu, Apollon Tapınağı'nı şu şekilde tarif etmektedir: *“Tapınak yerden biraz daha yüksekte kurulmuş. Bugün “Gheronda” şeklinde adlandırılıyor. Burada 10-15 köy evi, bir yeldeğirmeni, birkaç sebze tarlası var. Yerleşenler Sisam Adası'ndan gelenlerdir. Tapınağın kalıntıları, ayakta duran üç mermer sütun, çok iyi korunmuş kafa heykelleri, iyonik tarzda sütunlardan oluşuyor; bunun dışında üst üste yıkılmış bir yığın sütun da mevcuttur.”*⁴¹ Burada zaman kaybetmek istemeyen seyyahımız, Panormos Limanı'na dönerek yolculuğuna Halikarnas Antik Kenti'ne doğru, deniz yoluyla devam etmiştir.

Halikarnas Antik Kenti (Bodrum)

D. Bolintineanu Halikarnas Antik Kenti'ne yolculuğunu şu şekilde kaydetmiştir: *“Sağımda şiir görünümünde adalar zinciri; solumda Anadolu'nun zarıfkıyaları, üzerimizde masmavi gökyüzü var ve biz masmavi denizde uçuyoruz. Denizde yolculuk yapmak en büyük mutluluktur.”*⁴² Halikarnas Limanı'na varan D. Bolintineanu ve Y. Gika, burada bulunan Sayın Newton⁴³ ile bir görüşme gerçekleştirirler. Seyyahımız, Newton hakkında şu ifadeleri kullanmıştır: *“Beni bir Fransız arkeolog sandığından ve buluşlarını çalacağım korkusuyla başta tepkiliydi. Fransız arkeolog olmadığını anlayınca nezaketli bir şekilde bana bulduğu Halikarnas Mozolesi hakkında bilgi verdi. Ayrıca İngiliz hükümetinin burada bulunan köylülere, çalışmalara yardımcı olmaları için çok para harcadığı övünerek anlattı.”*⁴⁴ D. Bolintineanu ve Y. Gika Halikarnas Antik Kenti'ni gezdikten sonra Bodrum Valisi'ne ziyarette bulunurlar. Halikarnas Antik Kenti gezisini ayrıntılarla kaydetmeyen D. Bolintineanu, daha sonra Y. Gika ile birlikte tekrar Sisam Adası'na döner.

Smyrna (İzmir)

D. Bolintineanu 1 Nisan gününün sabah saatlerinde deniz yoluyla Sisam Adası'ndan Smyrna'ya yolculuğuna başlar. Yolculuğun beş altı saat sürmesi planlamıştır. Fakat seyyahımız, kötü hava şartlarından dolayı yolculuğun çok daha fazla sürdüğünü kaydetmiştir. D. Bolintineanu kayığın

40 Liman, Milet ve Didim arasındaki “Kutsal Yol” üzerine yer almaktadır. (bk. K. B. Gödecken, “Beobachtungen und Funde an der Heiligen Straße zwischen Milet und Didyma, 1984”, *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik* 66, (1986): 217–253, erişim: 21 Eylül 2021, <https://www.jstor.org/stable/i20186500>).

41 Bolintineanu, *Călătorii*, 2: 172-173.

42 Bolintineanu, *Călătorii*, 2: 178.

43 Charles Thomas Newton 1856-1857 yıllarında Halikarnas'ta kazı çalışmaları yapmıştır. Kazı sırasında bulduğu kabartmaları, Mausolos ve Artemisia'nın heykellerini gemilere yükleyerek British Museum'a götürmüştür. (bk. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, *Yitik Miras'ın Dönüş Öyküsü*, (Şefik Matbaası, 2003), 16.

44 Bolintineanu, *Călătorii*, 2: 178.

fırtına nedeniyle su aldığı ve güçlü rüzgârdan dolayı tanımadıkları bir kıyıya sürüklendiğini yazar. Ertesi sabah Kuş Adası'nda oldukları anlaşılır. Kayık sahibi ona yolculuğuna kara yoluyla devam etmesi gerektiğini söyler. Böylece D. Bolintineanu yoluna, hakkında hiç bilgi vermediği bir Türk ile birlikte karadan devam eder.⁴⁵ Kuş Adası'ndan Efes'e kadar olan yolculuğunu şu şekilde kaydetmiştir: “Çöl, dağlık ve kuru topraklardan geçerek Efes'e doğru yaya olarak yolumuza devam ettik. Efes, Panayır Dağı'nın güneyinde ve batı Bülbül Dağı'nın kuzeyinde kalan, antik dönemin en önemli kentlerinden biriydi... Kentten Ege Denizi ve denize serpilmiş adalar görülebilir. Buradaki Celsus Kütüphanesi, Artemis (Diana) Tapınağı, Mermer Caddesi, şehrin mermer kapıları ve Milet tiyatrosunun izleyici bölümü iyi korunmuş. Görmeye değer bir diğer yapıları da hamamlar. Hamamların duvarları çok iyi korunmuş. Ayrıca, yabancı gezginlerin övgüyle bahsettikleri Yukarı Agora da görmeğe değer yapılardandır.”⁴⁶

Lydia (Manisa ve Uşak dolayları)

D. Bolintineanu, Yunanlı bir keşişle birlikte Lydia'ya doğru yola çıkar. Burnaba (Bornova) kasabasından geçer. Bu kasabadaki evlerin ve bahçelerin çok güzel olduğunu, topraklar çok verimli olduğundan domates ve kavun yetiştirildiğini kaydeder. Kasabanın konumu ile ilgili de bilgi veren seyyahımız, gördüğü Hermes (Gediz) ve Meles nehirlerinin, Sypulus ve Tmolus (Boz) dağlarının güzelliklerinden bahseder. Nymphæum (Kemalpaşa), Cassaba (Kasaba) ve Ahmedi kasabalarını da gezen seyyahımız, buraların pitoresk yerler olduğunu vurgular. Geceyi Lydia'da geçiren D. Bolintineanu, burada hayatı boyunca tattığı en güzel sütü içtiğini ve en güzel peyniri yediğini de yazar. Sonraki gün Lydia'nın başkenti Sarda (Sart) kasabasına geçer ve burada gördüğü Artemis Tapınağı'nın kalıntılarından bahseder. “Tapınak beyaz mermerden inşa edilmiş. Doğu tarafı Akropol'a dönük. Ayakta duran iki sütün var. Tiyatro büyük taşlardan yapılmış. Burada bulunan camiye ziyaret ettik. Yanındaki mezarlığı da gezdik.”⁴⁷ Trales (Güzelhisar) bölgesini de ziyaret eden seyyah, burada bir tiyatro ve bir stadyum görür. Bunun yanında, demiryoluna sahip Aydın şehrini gezer, buranın çok önemli bir ticaret merkezi olduğunu, şehrin nüfusunun 80 bin olduğunu ve burada 12 bin hane olduğunu yazar.⁴⁸ Sarda kasabasından ayrılan seyyahımız, yolculuğuna Pergamon kasabasına doğru devam eder. Geceyi Marmara Hanı'nda geçirir. Burada çok güzel pilav ve kadayıf ikram edildiğini yazar. Aynı zamanda handa bir zeybek topluluğu görür. Onları şu şekilde kaydetmiştir: “Zeybekler, diğer insanlardan farklı giyiniyorlar. Başlarında uzun başlıklar taşıyorlar. Beyaz ve dar, ipek veya abadan ve diz veya diz altı pantolon giyiyorlar. Bellerinde kuşak var ve içinde kese, silah, çubuk gibi şeyler taşıyorlar. Genellikle Tmolus ve Messogis dağlarında yaşıyorlar. Dindar değiller ve Türk olmadıkları düşünülüyor.”⁴⁹

45 Bolintineanu, *Călătorii*, 2: 188-189.

46 Bolintineanu, *Călătorii*, 2: 200-201.

47 Bolintineanu, *Călătorii*, 2: 209-211.

48 Bolintineanu, *Călătorii*, 2: 219.

49 Bolintineanu, *Călătorii*, 2: 220.

Pergamon (Bergama)

Pergamon şehrine gelen seyyahımız, şehrin girişinde Pergam kralının mezarını ve Thiliphe kralının annesi Eugea'nın mezarını gördüğünü düşünmektedir: “*Bu mezarlar küçük, otlarla kaplıdır. Birinin adı Maltepe'dir. Umuyorum ki gördüğüm toprak yığını gerçekten onların mezarlarıdır.*”⁵⁰ Seyyahımız bu bölgede, Kydonya Antik Kenti ve Adramytteon Antik Kenti'ni ziyaret eder. Adramytteon Antik Kenti için şu bilgiyi kaydetmiştir: “*Adramytteon günümüzde sadece adını koruyabilmiş. Şehir denize yakın, Yunan ve Türklerden oluşan 7-8 bin nüfusu var.*” Sonrası Bakırçayı'nın suladığı ovaya egemen bir tepenin üzerinde yer alan, Pergamon Antik Kenti'nin Akropol'ünü ziyaret eder. Antik kent hakkında şunları kaydeder: “*Büyük bir kale görünümündeki Akropol'ün ana kapısına varmadan, solda Herodon'un kalıntıları vardır. Antik kentin en önemli mekânı kabul edilen Athena Tapınağı'nın da Pergamon'da yalnızca temelleri kalmıştır. Çünkü Athena Tapınağı'nın birçok parçası Berlin'e götürülerek orada yeniden kurulmuştur. Tiyatro terasının üzerinde bulunan bu tapınak, Dor düzeninde yapılmıştır. Athena Tapınağı'nın kuzeyinde dört salonlu bir kütüphane vardı. Kütüphane 2. Eumones döneminde kurulmuştu. Kütüphanede “Pergamon derisi” olarak adlandırılan parşömen üstüne yazılmış 200 bin kitap bulunduğu bilinmektedir. Şehrin adı da Latince parşömen kelimesinden Pergamon olmuştur. 2. Eumones döneminde ayrıca ilk deri fabrikası kurulmuştur. Bu dönemde şehir, en önemli sanat, kültür, zanaat ve bilim merkeziydi. Athena Tapınağı'nın güneyindeki bir terasta Zeus Sunağı'nın kalıntıları yer almaktadır. Zeus Sunağı'nın güneyinde kent yapılarından Yukarı Agora bulunur. Agora, güney ve kuzeydoğudan, Dor düzeninde sütunlu galerilerle çevriliydi. Agora'da toplanan halk, siyaset ve ticaretle ilgili konuları yönetimle görüşüp konuşuyordu. Agora'nın kuzeybatısında Agora Tapınağı bulunuyordu. Akropol'un en yüksek yerinde Pergamon krallarının sarayları yükseliyordu. Günümüze bu sarayların yalnızca zemini ve temellerine ulaşılmıştır. Sade görünümlü bu yapılarda, odalar sütunlu bir avlu çevresine sıralanıyordu. Athena Tapınağı'nın batısındaki dik yamaçta, yaklaşık 10 bin kişilik bir tiyatro yer alırdı. Helenistik dönemde yapılan tiyatronun uçuruma bakan ön tarafı setlerle sağlamlaştırılmıştı. Tiyatronun ahşap bir sahnesi vardı ve bu sahne sökülüp takılabilecek biçimde yapılmıştı. Pergamon'dan Louvre Müzesi'ne giden bir de büyük hamam tası vardır.”⁵¹*

Troad (Biga Yarımadası)

D. Bolintineanu'nun seyahati Pergama'dan Troad'a (Biga Yarımadası) doğru devam etmiştir. Deniz yoluyla devam eden yolculuk, D. Bolintineanu'yu büyülemiştir. Midilli ve Bozcaada'nın uzaktaki görünümü karşısında adeta dili tutulmuştur. Karaya indikten sonra, Takımada'dan gelen bir grup İngiliz gezginle tanışır. Assos'a doğru devam eden yolculuğu onlarla birlikte, yürüyerek yapar. Assos ile ilgili gördüklerini şu şekilde kaydetmiştir: “*Assos volkanik bir tepede kurulmuş. Tepeye çıkışımız zorluymdu. Tepe taşı ve kıraçtı. Tepenin zirvesinde Assos şehrinin*

50 Bolintineanu, *Călătorii*, 2: 221.

51 Bolintineanu, *Călătorii*, 2: 223-227.

kalıntıları görünüyordu. Assos, Aiol kabilesi tarafından kurulmuştur. Havariler Pavlos ve Luca, dinlerini yaymak için burada bulunmuşlardır. Hatta, burada bir kilisenin kalıntıları görünüyor. Assos'un bulunduğu yere günümüzde Behramkale Köyü deniyor. Şehrin duvarları büyük taş bloklarından oluşuyor ve kuzey bölgesi dışında hâlâ ayakta. Birden çok açık lahit gördüm. Birden çok kapı ve kule var, bunların bazıları ayakta, bazıları da yıkılmış. Akropolis tepenin zirvesinde kurulmuş ve bütün kente hâkim. Akropolis'in merkezinde Dor düzeninde bir tapınak vardı. Tapınağa ait bazı frizler Paris Louvre Müzesi'nde, bazıları ise hâlâ yerindedir. Bunun dışında tiyatro kalıntıları ve onun yakınlarında bir tapınak daha mevcut. Şehrin yapılarını bir tarafa bırakırsak, okuyucularına tepenin zirvesinden görülen manzarayı kaydetmek isterim çünkü deniz, gökyüzü, dağlar, uzakta görülen adalar ve bulunduğum tepenin yüksekliği ve antik kentin kalıntıları ancak rüyada görülebilecek olağanüstü bir manzardır. Ayaklarımın altında sonsuz ve sınırsız bir görünüm."⁵² D. Bolintineanu devamında Herodot ve Strabon'dan öğrendiği Troad tarihini anlatmaktadır. Assos'ta yorgun düşen D. Bolintineanu, Bursa'ya seyahatini bir kenara bırakarak, bir Fransız gemisine binmiş ve rotasını İstanbul'a çevirmiştir.

11 Haziran 1854'te ilk önce Makedonya ve Selanik'i ziyaret ederek başlayan D. Bolintineanu'nun seyahati Sisam Adası'nda 10 ay ikâmet ederek Anadolu seyahatini 1 Nisan 1855'te deniz yoluyla Sisam Adası'ndan başlayıp Biga Yarımadası'nda son bulmuştur. 1855, 1856 ve 1857 Eylül ayına kadar İstanbul ve Bursa'da ikâmet eden seyyahımız 20 Eylül 1857'de memleketine dönmüştür. D. Bolintineanu Osmanlı topraklarına tekrar 1860'da ayak basacaktır.

D. Bolintineanu'nun Seyahatname'sinde Romanya Heyeti'nin Sultan Abdülmecid'e Ziyareti (İstanbul, 1860)

Ziyareti Ortaya Çıkaran Sebepler

Yaklaşık beş yüzyıl Osmanlı Devleti idaresinde kalan Boğdan ve Eflak Voyvodalıkları, birtakım ayrıcalıklara sahip olmuş bir bölgedir. Osmanlı Devleti, bu beylikleri tamamen kendine bağlamak yerine XVIII. yüzyıla kadar kendi yöneticilerini belirleme hakkı vermiştir.⁵³ XVIII. yüzyıldan sonra Eflak ve Boğdan'ın yani Memleketeyn'in yerli voyvodalarının Rusya ve Avrupa devletleriyle gizli ilişkiler içerisinde girmeleriyle, Osmanlı Devleti Fenerli Rum ailelerine mensup kişileri voyvoda olarak tayin etmeye başlamıştır.⁵⁴ Fenerli idaresi döneminde⁵⁵, Memleketeyn'de düzen ve refah sağlanmadığı için iç karışıklıklar başladı. 1821 yılında çıkan

52 Bolintineanu, *Călătorii*, 2: 230-232.

53 Barbara Jelavich, *History of the Balkans: Eighteenth and Nineteenth Centuries*, (New York: Cambridge Üniversitesi Yayınları, 1995), 10. bs., 1: 99.

54 Ömer Bedir, "Osmanlı İmparatorluğu'yla İlişkiler Bağlamında Voyvodalıklardan Modern Romanya'ya: Osmanlı-Romanya Diplomatik İlişkileri (1878-1908)", *Artuklu İnsan ve Toplum Bilim Dergisi* 5/2 (2020): 62, erişim: 12 Mart 2022, doi: 10.46628/itbhsj.814213; Barbara Jelavich, *History of the Balkans: Eighteenth and Nineteenth Centuries*, 100; Selda K. Kılıç, *Romanya'nın Bağımsızlığına Giden Yolda Voyvoda Aleksandr Cuza (Koza/Kuza)*, (Ankara: Berikan Yayınevi, 2018), 19; Feyzullah Uyanık, "İsyan İkliminde Kadim Nizamı İhya Etmek: 1821 Rum İsyanı Akabinde Yapılan Eflak ve Boğdan İdarî Düzenlemeleri", *History Studies* 11/1 (2019), 405.

55 Fenerli idaresi Boğdan'da 1711 yılında, Eflak'ta ise 1716 yılında başladı. Fenerli idaresi, Memleketeyn'de 1821 yılına kadar devam etmiştir.

isyan,⁵⁶ Memleketeyn'i Fenerli idaresinden kurtardı ve Rumenleri modern çağın eşliğine getirdi.⁵⁷ Bununla birlikte aynı dönemde, zengin boyarların oğullarının eğitim almaları için Fransa'ya gönderilmeleri, millî bilincin oluşmasına vesile oldu. Artık Memleketeyn'de millî bir uyanış daha kuvvetli hissedilmekteydi ve hedef de iki prensliğin birleşmesiydi. 1856'da gerçekleşen Paris Barış Antlaşması ile Memleketeyn halkının gelecekleri ile ilgili kendi kendilerine karar alabilecekleri bir mekanizma oluşturuldu. Paris'te gerçekleştiren görüşmelerin ardından sıra voyvoda seçimine gelmiştir. Boğdan Meclisi, 17 Ocak 1859 gününde Alexandru Ioan Cuza'yı⁵⁸ voyvoda olarak seçmiştir⁵⁹ (Resim 2). 5 Şubat 1859 tarihinde de Eflak Meclisi, aynı karara imza atmış ve A. I. Cuza'yı kendilerine voyvoda olarak seçmiştir.⁶⁰ Osmanlı Devleti, 1856 Paris Barışı'nda da vurgulandığı üzere Memleketeyn'de atanacak voyvodanın İstanbul'a getirilebilmesi konularında Avrupa devletleri ile görüş birliğine varılmıştır.⁶¹ Paris'te alınan kararlar doğrultusunda A. I. Cuza'nın İstanbul'a gelmesine karar verilmiştir.⁶²

Hem Eflak hem de Boğdan'ın yönetimini ele alan ve bu sayede bu iki beyliği fiilen birleştirmiş bulunan A. I. Cuza, (Resim 3) göreve atandıktan yaklaşık bir yıl sonra, 1860 yılında İstanbul'a gelmiş ve padişahın huzuruna çıkmıştır. Bazı kaynaklara göre bu resmî ziyaret, Avrupalı devletlerin isteği üzerine gerçekleşmiştir.⁶³ Bazı kaynaklara göre ise A.

-
- 56 Fenerli yöneticilere karşı 1821 yılında Tudor Vladimirescu öncülüğünde patlak veren halk ayaklanmasıyla, Memleketeyn'de Fenerli Rumları atama siyasetine son verilerek eskiden olduğu gibi yerli prensler arasında atama yapma yöntemine geri dönmüştür. (bk. Hamiyet Sezer, "Mora İsyanı ve Yunanistan'ın Bağımsızlığı (1821-1829)" *Osmanlı* içinde (Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 1999), 2: 87-93; Zeki Arkan, "1821 Yunan İsyanının Başlangıcı", *Askeri Tarih Bülteni* 12/22 (1987), 97-133.
- 57 Ömer Bedir, "Osmanlı İmparatorluğu'yla İlişkiler Bağlamında Voyvodalıklardan Modern Romanya'ya: Osmanlı-Romanya Diplomatik İlişkileri (1878-1908)", 64; Gheorghe Calcan, "Perception of the Romanian-Ottoman Relationship in the Romanian History Textbooks", *PAU Journal of Social Sciences Institute* 6, (2010), 26; Kemal Karpat, "Eflak", *DİA*, c. 10, (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1994), 468, erişim 1 Mart 2022, <https://cdn2.islamansiklopedisi.org.tr/dosya/10/C10003993.pdf>
- 58 Alecsandru Ioan Cuza, 20 Mart 1820 yılında Huşi, Moldavya'da (bugün Romanya) doğdu. Birleşik Romanya'nın ilk prensi, ulusal kırsal reform ve köylü kurtuluşunun mimaridir. Eski bir boyar ailesinin çocuğu olan A. I. Cuza, Paris, Pavia ve Bologna'da okudu. Memleketeyn prensi seçilmesi, 1861'de Romanya birliğinin resmi ilanının habercisidir. 1863'te Moldavya ve Valachia manastırlarının sahip olduğu geniş topraklara el koydu ve ertesi yıl, köylülere yalnızca kendi arazilerinin mülkiyetini sağlamakla kalmayıp aynı zamanda özgürleşmeyi de sağlayan geniş çaplı bir toprak yeniden dağıtım programı (Ağustos 1864) başlattı. Ayrıca, ücretsiz ve zorunlu eğitim hizmeti vermeyi amaçlayan Prens, her düzeyde daha fazla okul inşa etti ve yoksul öğrencilere burs vermek için bir program başlattı. Ayrıca seçim yasalarında ve yargı sisteminde reform yaptı ve kendi otoritesini güçlendirmek için yeni bir anayasa olan Statü (1864) aracılığıyla devlet yapısını revize etti. A. I. Cuza'nın politikaları, muhafazakarların, radikal liberallerin ve bazı orta sınıfı kızdırttı. 1866'da bir komplo kuran siyasi liderler, Cuza'yı tahttan indirip sürgüne gitmeye zorladı. 15 Mayıs 1873, Heidelberg, Almanya'da vefat etti. Erişim 12 Şubat 2022, <http://enciclopediaromaniei.ro/wiki/AlexandruIoanCuza>
- 59 BOA. AMD. 90/56.
- 60 K. Bell, *The Constantinople Embassy of Sir Henry Bulwer (1858-1865)*, (Ph. D. Thesis, University of London, 1961), 133, erişim 1 Ocak 2022, <https://etheses-lse-ac-uk.translate.google.com/4094>; Florin Constantiniu, *O Istorie Sincera a Poporului Român*, (Bükreş: Univers Enciclopedic Yayınları, 2002), 2: 230.
- 61 Toğay S. Birbudak, *Romanya'nın Bağımsızlığını Kazanması*, (Doktora tezi, Gazi Üniversitesi, 2014), 98.
- 62 Toğay S. Birbudak, "The Questi on of Romanian Union and Alexandru Ioan Cuza's Visit to Istanbul", *Revista de Istorie Militară* 5/6 (2015), 6.
- 63 Bolinteanu, *Călătorii*, 2: 311.

I. Cuza'nın İstanbul'a resmî bir ziyarette bulunmasının sebebi, Osmanlı Devleti'ne olan bağlılığını bildirmesinden sonraki süreçte Memleketeyn açısından en önemli meselenin çift meclisli yapının kaldırılarak tek meclis sisteminin getirilmesi olmasıdır.⁶⁴

Romanya Heyetinin İstanbul'da Sultan Tarafından Kabulü ve Faaliyetleri

A. I. Cuza, İstanbul'u Ekim 1860 ve Haziran 1864'te ziyaret etmiştir. 1860'ta Sultan Abdülmecid'e ve 1864'te Sultan Abdülaziz'e ziyaretler gerçekleştirilmiştir. Dimitrie Bolintineanu'nun *Seyahatname*'si A. I. Cuza'nın 1860'ta İstanbul'a gerçekleştirdiği ziyaret konusunda ana kaynak sayılmaktadır.⁶⁵ Yazar, bu ziyareti "Calatoria Domnitorului Principatelor Unite la Constantinople" [Birleşik Romanya Prensinin İstanbul Ziyaretinde] bölümünde kaleme almıştır.⁶⁶ Bu bölümde yazar, protokol, giyim kuşam, konaklama ve konutlar, padişahın ve prensin davranışlarına kadar pek çok şeyi detaylı bir şekilde incelemiş ve kaydetmiştir.⁶⁷ A. I. Cuza'nın maiyetinde yer alan D. Bolintineanu, *Seyahatname*'sinde, kaleme aldığı ziyaretin tarihlerini belirtmese de İstanbul'da bulunduğu günleri, birlikte seyahat ettiği kişileri ve gezdiği yerleri ayrıntılarıyla kaydetmiştir. D. Bolintineanu'nun anlatımlarından yola çıkarak, A. I. Cuza'nın İstanbul'a gerçekleştirdiği ziyaretin kendine özgü bir ziyaret olduğu, her ne kadar bu ziyaret Avrupa devletlerinin isteği üzerine yapılsa da aslında iki modern devlet adamının buluşması havasında gerçekleştiği, geçmişte hiçbir Osmanlı padişahının bir Rumen beyini Babıali'de karşılamaya hevesli olmadığı gerçeği anlaşılmaktadır.⁶⁸

Seyahatname'de A. I. Cuza'nın İstanbul'a gerçekleştirdiği ziyaret, başladığı günden dönüş gününe kadar detaylı bir biçimde kaleme alınmıştır. Tabii İstanbul'a ziyaret hem Babıali hem Rumen tarafından planlı bir şekilde tertip edilmiştir. A. I. Cuza tarafından ziyaret tarihi belirlendikten sonra, kendisine seyahatte eşlik edecek maiyetin listesi açıklanmıştı. Listede Gorjan, Bălan, General Heresco, General Golescu Nicolae, Solomon, Vilara, Dadu Filipescu, Ştefan Golescu, M. Chica, Plaino, Marin Sergiescu ve D. Bolintineanu gibi Rumen devlet adamları yer almıştı.⁶⁹ Bununla birlikte, izlenecek olan yol haritası da çizilmişti. Listede yer alan bir grup, belirlenen vakitten önce Yergöyü'den yolculuğa başlayacaktı ve Kalas⁷⁰'ta geride kalan grubu ve A. I. Cuza'yı bekleyeceklerdi. A. I. Cuza ve maiyetinin Kalas'tan 26 Eylül

64 Ayşe N. Bakırcılar, *XIX. Yüzyılda Balkanlarda Dinsel Yapı ve Bunun Ayrılıkçı Hareketlere Etkisi*, (Yüksek Lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi, 2003), 103; Birbudak, *Romanya'nın Bağımsızlığını Kazanması*, 103.

65 Silvana Rachieru, "Principele Alexandru Ioan Cuza la Constantinopol: Dileme, Protocoale și Locuri ale Memoriei în Călătoriile Oficiale în Capitala Otomană (1860,1864)", *160 de Ani de la Unirea Principatelor: Oamenii, Fapte și Idei din Domnia lui Alexandru Ioan Cuza* içinde, ed. P. Zahariuc & A. B. Ceobanu, (Yaş: A. Ioan Cuza Üniversitesi Yayınları, 2020), 570.

66 Bolinteanu, *Călătorii*, 2: 311-343.

67 Rachieru, "Principele Alexandru Ioan Cuza la Constantinopol: Dileme, Protocoale și Locuri ale Memoriei în Călătoriile Oficiale în Capitala Otomană (1860,1864)", 594.

68 Bolinteanu, *Călătorii*, 2: 311.

69 Bolinteanu, *Călătorii*, 2: 313.

70 Romence „Galaț”.

1860 gününde Beyrut vapuruyla yola çıkmaları şeklinde planlanmış fakat geç kalınmıştır.⁷¹ Geç kalan A. I. Cuza ve yanındaki maiyet, yolculuğun üçüncü gecesinde Broşteni'de Arnavut Vangelî Zapa konağında konaklamak zorunda kaldı. Vangelî Zapa'nın konağı seyyahların uğrak noktasıydı. Ertesi günün sabahında yola çıkan A. I. Cuza ve maiyeti, Kalas'a akşama doğru vardılar. Kalas aynı zamanda A. I. Cuza'nın memleketidir. Burada, Prens Cuza askerlerin ve halkın coşkusuyla karşılandı. Geceyi burada geçirebilmesi için A. I. Cuza'ya birden çok konak hazırlandı. Ancak Prens Cuza annesinin mütevazı evinde kalmayı tercih etti. A. I. Cuza'nın Kalas'tan Sulina'ya yolculuğu Taurus adlı Fransız gemisi ile gerçekleşti.⁷² Sulina'dan yolculuğa, Osmanlı Devleti tarafından gönderilen Beyrut vapuru⁷³ (Resim 4) ile devam edilecekti. Beyrut vapuruyla yapılan yolculuk için 1300 altın ödendi.⁷⁴ Fakat Beyrut vapurunda sadece on kişilik boş yer olduğundan A. I. Cuza'nın maiyetindeki bazı kişiler yolculuğa Fransız gemisi ile devam etmek zorunda kaldılar. Beyrut vapurunda, A. I. Cuza'ya yolculuk esnasında eşlik etmek için İstanbul'dan dönen C. Negri de bulunuyordu. Bunun dışında İngiliz konsolos, Merkez Komisyonu Başkanı Şt. Golescu, D. Chica, Plaina, Coco Sturdza, Gr. Balş, Dr. Kluk, Dr. Steege, General Heresco, N. Golescu ve Mayor Pisoski de Beyrut vapurunda A. I. Cuza'ya eşlik edenler arasındaydı.⁷⁵ D. Bolintineanu'nun *Seyahatname*'sinde belirtilmiş olduğu gibi A. I. Cuza ve maiyeti 2-3 gün geç kalarak Kalas'tan 26 Eylül ile 30 Eylül 1860'ta İstanbul'a yola çıkmıştır.

Fransız gemisiyle yolculuğuna devam eden D. Bolintineanu, bölümün devamında Karadeniz'de gerçekleştirilen yolculuğu kaleme almaktadır. “*Karadeniz ilk defa bu kadar sessiz ve sakindi. İlk defa gemiyle yolculuk yapan yolcular merak içinde denizi seyrediyordu. Varna'ya daha üç saat var. Varna'da gemiye Bulgaristan'a göç eden, neredeyse on iki Tatar göçmen bindi. Varna'dan ayrıldıktan sonra hava çok sertleşti. Belli bir zaman sonra Kara Burun fenerinin görüldüğü haberi geldi. Rüzgâr daha da sertleşti, kuvvetli bir şekilde esiyordu. Yolculardan bazıları uykuya dalmıştı. Şansımız yaver giderse iki saat sonra Boğaz'ın girişinde olacağız. Boğazın suları sakindir. Boğaz'a yavaşça yaklaştık, yolcular uyanmaya başladılar. Beyrut vapuru artık Boğaz'ın girişinde demir atmıştı. Gemimiz de onlara yanaştı. Sonraki adımlarımızın ne olacağından haberimiz olmadığından sabaha kadar bekledik.*”⁷⁶

A. I. Cuza'yı İstanbul'da karşılama merasimine dair Babıali tarafından da birtakım hazırlıklar yapılmıştır. Osmanlı Devleti'nin yüceliğini ve kadim teşrifat uygulamalarını bu gibi törenler

71 BOA. İ. HR. 179/9848.

72 Bolintianu, *Călătorii*, 2: 315.

73 Cuza Bey'in Dersaadet'e gelmesi için bir vapur tahsis edilmesi. BOA. HR. MKT. 348/84. Cuza ve beraberindekileri Kalas'ta karşılamak üzere “Beyrut” adlı vapurun gönderilmesine karar verilmiştir. Ancak daha sonra Beyrut vapurundaki yatak sayısının azlığı nedeniyle “Hayreddin” adlı ikinci bir vapurun, gönderilmesi gündeme alınmıştır. BOA. İ. HR. 178/9830.

74 Bolintianu, *Călătorii*, 2: 315.

75 “Voyage du prince Alexandre-Jean á Constantinople”, *L'illustration Journal Universel*, 20 Ekim 1860, 319, erişim 2 Şubat 2022. <https://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=osu.32435054249438&view=1up&seq=433>; Bolintianu, *Călătorii*, 2: 315.

76 Bolintianu, *Călătorii*, 2: 316-317.

de göstermek eskiden beri misafirlere gösterilegelmiştir.⁷⁷ Böylece A. I. Cuza'nın İstanbul'a gelişinde ilk olarak uygulanacak olan teşrifata dair bir plan da bu kaidelere göre yapılmıştır.⁷⁸

Devamında D. Bolintineanu, Fransız gemisinden ayrılışını, Beyrut vapuruna transferini ve Emirgan'a yolculuğunu kaydeder: “Pazar günü sabah saatlerinde Fransız vapurunda bulunan heyet kayıklarla Beyrut vapuruna geçirildi. Beyrut vapurunun kaptanı Habeşli’ydi. Osmanlı Devleti’nin en iyi gemi kaptanı olduğu konuşulmaktaydı. Gemi saat on gibi Emirgan’a doğru yola çıktı. Emirgan’da A. I. Cuza’nın konaklayacağı saray bulunuyordu. D. C. Negri, A. I. Cuza ve maiyetindekileri karşılamak için saraya önden gitti. Emirgan’a yolculuk yaklaşık yirmi dakika sürdü. Kayıklarla karaya ulaştırıldık. Sarayın önündeki karşılama coşkuluydu. A. I. Cuza’nın saraya girişi görkemliydi, Osmanlı askeri iki sıra şeklinde bekliyordu, toplar atılıyordu.”⁷⁹

D. Bolintineanu A. I. Cuza’nın konakladığı saray hakkında şu bilgileri paylaşır: “Saray görkemliydi. Daha önce bu saray Eşref Paşa’ya aitmiş. Onun vefatından sonra Reşit Paşa’ya geçmiş. Reşit Paşa’nın ölümünden sonra ise Padişah’ın mülkiyetine geçmiştir. Bu dönemlerde padişah bu sarayı İstanbul’a gelen yabancı diplomatlar ve devlet adamlarının konaklaması için kullanıyor. Ayrıca Balta Limanı Antlaşması da sarayın giriş katında yapılmıştır. A. I. Cuza’dan önce Brabant Dükü ve Rus Dükü Constantin burada konaklamış. Misafirler sarayda hemen odalara yerleştirildi. Giriş katında her odaya bir veya iki kişi yerleştirildi. A. I. Cuza sarayın üst katına yerleştirildi.”⁸⁰

D. Bolintineanu, A. I. Cuza’dan izin alarak konaklamak için D. C. Negri’nin Büyükdere’deki evinde yerleşti. Böylece Büyükdere semti ve D. C. Negri’nin evi hakkındaki bilgileri kaydetmiş oldu: “Büyükdere, yazın Pera’da yaşayan zengin Avrupalıların kaldıkları yerd. Burası büyükelçiler ve yabancı devlet adamlarının da tercih ettiği bir yerdir. Çünkü olağanüstü Boğaz manzarası onları cezbediyor. D. C. Negri’nin evi tam da Boğaz kenarında. Evinin önü güzel ve geniş bir bahçeye sahip. Camdan bakıldığında Boğaz’ın karşı yakası görünüyor. C. Negri’nin evi İstanbul’a gelen bütün mültecilerin uğrak noktasıydı.” (Bolintineanu, 1858/1968: 319).

Devamında D. Bolintineanu Emirgan Sarayı’nda olanları anlatmaktadır. Babialı, A. I. Cuza ve maiyeti İstanbul’da konakladığı süre boyunca genel olarak bütün masrafları karşılamıştı. D. Bolintineanu’nun tahminlerine göre masraflar bir milyonu aşmıştı. Konuklar Emirgan Sarayı’na yerleştikten sonra Osmanlı mutfağına ait lezzetli bir sofraya kuruldu. Sonra, İstanbul’da bulunan yabancı Büyükelçilerin sekreterleri, A. I. Cuza’ya tebrik ve hoş geldiniz ziyaretinde bulundular. Aynı zamanda Sultan tarafından gönderilen Sadrazam ve Hâriciye Nâzırı da A. I. Cuza’nın yanına gelerek hoş geldiniz ziyaretinde bulundular.⁸¹

77 Hacer Topaktaş Üstüner, “Lehistan Elçisi Karol Boscamp Lasopolski’ye Babialı Tarafından Uygulanan Teşrifat ve Kabul (1776-1778)”, *Amme İdaresi Dergisi*, 53/1 (2020), 60-65.

78 BOA. İ. HR. 179/9857; BOA. HR. MKT. 348/24; BOA. İ. HR. 183/10195. A. I. Cuza’ya refakat edecek kişi olarak, Hazine-i Hâssa kâtiplerinden Ali Efendi görevlendirilmiştir; ayr. bk. Birbudak, *Romanya’nın Bağımsızlığını Kazanması*, 100-101.

79 Bolintineanu, *Călătorii*, 2: 317.

80 Bolintineanu, *Călătorii*, 2: 318.

81 Bolintineanu, *Călătorii*, 2: 319.

A. I. Cuza ve maiyetinin İstanbul'daki programı Babıali'den C. Negri tarafından temin edildi. Hazırlanan teşrifat programına göre A. I. Cuza'nın gelişinin ikinci gününde padişahın huzuruna çıkarılmasına karar verilmiştir. Saray ziyaretinin ardından da A. I. Cuza'nın Babıali'ye götürülmesi, burada askerî törenle karşılanması ve vekillerle görüştürülmesi planlanmıştır.⁸² 9 Ekim 1860 Pazartesi günü saat ikide Rumenler A. I. Cuza'nın konakladığı sarayda toplanarak padişahın huzuruna çıkacaklardı. D. Bolintineanu, Rumenlerin hazırlığını nükteli bir şekilde aktarmaktadır: “*Siyah takımlar, kravatlar, beyaz eldivenler giyerek düğüne gidercesine hazırlandık.*”⁸³

9 Ekim 1860'ta Emirgan Sarayı'ndan Dolmabahçe Sarayı'na kadar olan yolculuğu ve oradaki karşılamayı D. Bolintineanu şu şekilde kaydetmiştir: “*Boğaz'da bekleyen kayığa binerek Dolmabahçe Sarayı'na kırk dakikada ulaştık. Kayıktan indikten sonra Safvet Efendi ve Osmanlı askerleri tarafından karşılandık. Kırmızı üniformalı Osmanlı askerleri iki sıra halinde bekliyordardı. Askerlerin arasında geçerek sarayın girişine ulaştık. Burada eski Osmanlı askeri üniforması giyen askerler bekliyordardı. Girişte Sadrazam Ali Paşa tarafından karşılandık. Üst kata çıkmak için yarım daire şeklinde olan merdiveni kullandık. Salonun kırmızı camları ve güneşin ışınları gözümüzü alıyordu.*”⁸⁴ Burada D. Bolintineanu, yanında bulunan arkadaşının nüktesine de yer vermiştir: “*Burası kör olmak için ne kadar uygun bir yer.*”⁸⁵ Devamında D. Bolintineanu Sultan Abdülmecid'in onları karşılamasını (Resim 5) ve sultanın dış görünümünü şu şekilde kaydeder: “*Kolonlarla süslenmiş salondan geçerek büyük bir salona vardık. Salonun ortasında Sultan Abdülmecid bekliyordu. Bize doğru sakın adımlarla ilerledi. Sultan Abdülmecid siyah kısa ve yakası pırlantalarla süslemiş bir kaftan giyiyordu. Belinde taşıdığı kılıcın kabzası değerli taşlarla bezlenmişti. Kırmızı fes takmıştı. Sultan sanki olduğundan biraz daha yaşlı görünüyordu. Dış görünümü ilginçti. Yüzü biraz soluktu ama çok hoş bir görünüme sahipti.*”⁸⁶ Sultan Abdülmecid'in görünümünü kaydettikten sonra D. Bolintineanu, A. I. Cuza'nın görünümünü de kısaca aktarır: “*A. I. Cuza askeri üniformasını giymişti. Romanya'da kabul edildiği gibi başı açıktı.*”⁸⁷

Devamında D. Bolintineanu Sultan Abdülmecid ve A. I. Cuza arasındaki geçen konuşmaların tamamını duymasa da duydukları şöyle kaydetmiştir: “*Padişah ve Prens arasında sadrazam Ali Paşa bulunuyordu. A. I. Cuza Fransızca kısa bir konuşma yaptı. Sultan Fransızca biliyordu fakat protokole göre Ali Paşa tercüme yapıyordu. A. I. Cuza yüksek bir ses tonuyla konuşurken Sultan sakın ve alçak ses tonuyla konuşuyordu. Ali Paşa'nın sesi ise daha da alçaktı. Böylece salondakiler konuştuklarını duyamıyorlardı. Sultan A. I. Cuza'ya İstanbul'daki seyahatinden memnun kalıp kalmadığını sordu. A. I. Cuza cevap vermeden öksürdüğü için, Sultan onun*

82 BOA. İ. HR. 178/9805.

83 Bolintineanu, *Călătorii*, 2: 319.

84 Bolintineanu, *Călătorii*, 2: 320.

85 Bolintineanu, *Călătorii*, 2: 320.

86 Bolintineanu, *Călătorii*, 2: 320.

87 Bolintineanu, *Călătorii*, 2: 320.

seyahate çıkmadan önce hasta olduğunu hatırlayarak geçmiş olsun dileklerinde bulundu ve Boğaz havasının hastalığına iyi geleceğini ekledi. A. I. Cuza cevap olarak Sultanın hoş karşılamasının, yolculuğun iyi geçmesinin ve karşılaştığı misafirperverliğin hastalığını unutturduğunu söyledi. Bununla birlikte Kâmil Bey'in hoş ilgisi için teşekkür etti.⁸⁸

D. Bolintineanu'ya göre Kâmil Bey, A. I. Cuza'nın teşekkürlerinden dolayı pek mutlu olmuş fakat çok utangaç davranmıştır. Sultan ile Prens arasında geçen diyalogun devamını duyma şansı bulan D. Bolintineanu, Sultanın Rumen prensini özel olarak da görmek istediğini kaydeder. D. Bolintineanu'nun aktardığına göre, bundan sonra A. I. Cuza Sultan'a şükranlarını sunarak heyetiyle birlikte, Sadrazam Ali Paşa'yı takip ederek salondan çıkış yaptı. Boğaza bakan bir salona giren A. I. Cuza ve Ali Paşa yan yana, arkalarında heyet ve sonra misafirler oturdu. Burada misafir kadar sayıda hizmetçi ellerinde su ve havlularla ikramlarda bulundular. İkramdan sonra Ali Paşa sarayın kapılarına kadar, Safvet Paşa ise Boğaz'ın merdivenlerine kadar onlara eşlik etti. Böylece Sultan Abdülmecid ile ilk görüşme sona ermiş oldu. D. Bolintineanu, Emirgan Sarayı'na geri dönen Rumen heyetiyle birlikte Osmanlı Saray Teşrifatçısı olarak Kâmil Bey ve Bolintineanu'nun adını kaydetmediği bir komutanın kaldığını yazar.⁸⁹

Sonradan D. Bolintineanu, Kâmil Bey hakkında şu ifadeleri kaydeder: “Kâmil Bey, Fuad Paşa'nın eniştesidir. Babıali'de yabancı heyetleri karşılayan adamdır. Çok neşeli ve sohbeti bol bir kişidir.”⁹⁰

D. Bolintineanu, İstanbul ziyaretinin ikinci gününde yapılanları şu şekilde aktarmıştır: “Ziyaretin ikinci gününde Babıali'ye gidildi. Eski sarayın kapılarına indik. Eski saray (Topkapı Sarayı) çok görkemlidir. Bir tarafta güzel bahçeleri, diğer tarafta Boğaz'ın mavi suları... Burada atlı arabalar bekliyordu. Bir atlı araba A. I. Cuza için hazırlanmıştı, diğerleri ise heyet için. Atlı askerler bize eşlik ediyordu. Geçmişini hatırlatan sarayın bahçelerinden geçtik. Bahçenin çıkışında Babıali'nin kapısına geldik. Askerler bizi selamlıyordu. Müzik çalmaya başladı. Arabalar önce kuzeye doğru yol aldılar, sonra batıya doğru yöneldiler ve bir merdivende durduk. Bir koridora girdik. Binlerce insan tarafından karşılandık. (Resim 6) Heyetimiz merak konusuydu. Ali Paşa bizi kapıda karşıladı. Hepimiz Arz Odası'na girdik. Salon çok büyük ve zarifti. Saray çalışanları, Türk kahvesi ikram ettiler. Türk kahvesi bir yudumda içilir. Ali Paşa, Kıbrıslı Fuat Paşa'nın yerine görevdeydi. Fuat Paşa Hristiyanların derdini dinlemek için Anadolu'ya gitmişti. A. I. Cuza vezirle biraz sohbet ettikten sonra ayağa kalktı ve biz de onu takip ettik. Ali Paşa büyük bir incelikle kapıya kadar bize eşlik etti.”⁹¹

Sonraki ziyaret vekâleten Hariciye Nazırlığı yapan Safvet Efendi'ye yapıldı. Programda olmayan bu ziyaret, Prens Cuza tarafından son dakikada düzenlenmişti. Prens Cuza, Safvet Efendi'ye Memleketeyn adına teşekkürlerini sunmak istemişti. Babıali'ye ve Hariciye Nezâreti'ne yapılan ziyaretler sonrası A. I. Cuza ve heyeti, konakladıkları Mirgün Sarayı'na

88 Bolintineanu, *Călătorii*, 2: 320.

89 Bolintineanu, *Călătorii*, 2: 321.

90 Bolintineanu, *Călătorii*, 2: 321.

91 Bolintineanu, *Călătorii*, 2: 327.

geri döndüler. Saraya varıldığında Sultan Abdülmecid tarafından gönderilen heyet, A. I. Cuza'ya Mecidi Nişânı ile birlikte altın kabızalı bir kılıç hediye etti (Resim 7). D. Bolintineanu'nun verdiği bilgilere göre kılıç üç bin üç yüz altın değerindeydi.⁹²

Sonraki günlerde A. I. Cuza, Kaptan ve Serasker paşaların konutlarında görüşmelerde bulunmuştur. 12 Ekim 1860'ta İngiliz elçiliğinde kendisi şerefine tertip edilen davete katılmıştır. 13 Ekim 1860'ta Dolmabahçe'deki Saray-ı Hümayûn Tiyatrosu'na davet edilmiştir. D. Bolintineanu Dolmabahçe'deki Saray-ı Hümayûn Tiyatrosu hakkında şu bilgileri de aktarmıştır: “*Salon o kadar büyük ve güzeldi ki gözlerimizi kamaştırdı. Avrupa saraylarında bu kadar büyük ve zengin bir salon yoktur. Salonun mobilyalarının 6 milyon frank değerinde olduğunu bir Türk albaydan öğrendim.*”⁹³

Prens Cuza, 15 Ekim 1860'ta Fransız, 16 Ekim 1860'ta ise Rus elçiliklerinde verilen davetlere katılmıştır. 16 Ekim 1860'ta bir kez daha padişahın huzuruna çıkan A. I. Cuza, resmî veda ziyaretinde bulunmuştur. Bu ziyarette A. I. Cuza'nın yanında C. Negri de bulunmuştur. Ziyarette Sultan Abdülmecid ve A. I. Cuza arasında geçen bir konuşmayı, tahminimizce bu konuşmanın içeriğini C. Negri'den alan D. Bolintineanu şu şekilde kaydeder: “*Sultan, A. I. Cuza'ya sarayın odalarını, değerli eşyaları, bütün ülkelerden gelen hediyeleri ve Sırbistan'dan gelen vazoyu gösterdi. Daha sonra sarayın bahçesini ve fiskiyeli havuzları gösterdi. Burada Sultan Abdülmecid ve A. I. Cuza arasındaki sıcak ve samimi sohbet tercüman olmadan Fransızca gerçekleşmişti. Sultan Abdülmecid A. I. Cuza'ya iyi nasihatlerde bulunmuştu.*”⁹⁴

A. I. Cuza resmî veda ziyaretinden sonraki sabah, yani 17 Ekim 1860'ta, İstanbul'dan ayrılmıştır. A. I. Cuza ve heyeti İstanbul'da 12 gün kalmıştır. Romanya'ya geri dönüş “Balkanul” adlı gemiyle yapılmıştır.⁹⁵

Sonuç

1849-1860 yılların arasında Osmanlı topraklarına seyahat eden D. Bolintineanu, Osmanlı Devleti'nin birçok önemli şehrini ve bölgesini gezmiş ve gördüklerini *Seyahatname* isimli eserinde anlatmıştır. 1858'de yayımladığı eser, anlattığı Osmanlı coğrafyasının şehirlerinin sayısı ve kapsamı bakımından, Rumen seyyahlar tarafından XIX. yüzyılda Osmanlı ülkesine yapmış seyahatleri anlatan seyahatnameler arasında en öne çıkan eserlerden birisidir. Bununla birlikte Osmanlı coğrafyası ve insanı D. Bolintineanu'nun şair kimliğine de etki etmiş, dolayısıyla yazarın diğer eserlerinde de Doğu etkisi olduğu görülmüştür. Özellikle İstanbul, Boğaziçi ve Türk insanından etkilenen şair *Boğaziçi Çiçekleri* şiir dizisini de yazar. D. Bolintineanu'nun *Seyahatname*'si seyahatname türüne uyan bir yazı türüdür. D. Bolintineanu'nun *Seyahatname*'sinde şüphesiz ki coğrafya, hareket ve buna bağlı olarak o coğrafyanın iklimi, insanları, tarihi eserleri, eski-yeni yapıları, yol ve ulaşım özellikleri, günlük hayatını meydana

92 Bolintineanu, *Călătorii*, 2: 327.

93 Bolintineanu, *Călătorii*, 2: 334.

94 Bolintineanu, *Călătorii*, 2: 332.

95 Bolintineanu, *Călătorii*, 2: 339.

getiren ayrıntılar vs. mevcuttur. Bilgi verici özellik taşıyan D. Bolintineanu'nun eserinin, yazılış amacını kendisinin de vurguladığı gibi “gelecek nesil tarihçilere miras” olması açısından önemini de unutmamak gerekir. D. Bolintineanu yolculuğu esnasında gezdiği yerlerin tarihi yapılarını detaylı bir şekilde tasvir etmektedir. Ayrıca, bununla kalmayıp Herodot'tan tarihi yapılar ile ilgili bilgiler, Stabon'dan ise coğrafi bilgiler aktarır. Buradan da seyyahımızın seyahat esnasında notlar aldığı, daha sonra da masa başında metni yazdığı sonucuna varılabilir. D. Bolintineanu'nun, A. I. Cuza ile yaptığı İstanbul seyahatinin 1860'ta gerçekleştiği göz önünde bulundurularak, bu kısmın esere daha sonra eklendiği ve yeni bir güzergâh olduğu görülmüştür. İçeriği ve kullandığı üslûp bakımından bir seyahatnamenin sınırlarının ötesinde özellikler gösteren eser, aynı zamanda tarih, coğrafya, mimari, edebiyat, kültür tarihi, sosyal hayat bakımından da önemli bir yapıttır. D. Bolintineanu seyahatnamesinde Anadolu'daki gezdiği şehirlerin fiziki yapısı, sosyal yapısı, ekonomik ve ticari yapılarını dikkatli incelemiştir ve kalemi döndüğü kadarıyla okuyucuya aktarmıştır. Ayrıca Osmanlı saray teşrifati, yabancı diplomat ve kraliyet ailesinden konukların ağırlanması hakkında önemli detaylar içerir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Hos Metal Anahtarlık ve Aksesuarları San.tic.ltd.şti. ve İstanbul Üniversitesi Teknoloji Transfer Uygulama Ve Araştırma Merkezi tarafından desteklenmiştir.

Teşekkür: Hos Metal Anahtarlık ve Aksesuarları San.Tic. Ltd. Şti. ve Sayın Prof. Dr. Hacer Topaktaş Üstüner'e teşekkürü borç bilirim.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: Hos Metal Keychain and Accessories San.tic.ltd.şti. and Istanbul University Technology Transfer supported by the Application and Research Center.

Acknowledgement: Hos Metal Key and Accessories San. Tic. Ltd. Şti. and Mr. Prof. Dr. I would like to thank Hacer Topaktaş Üstüner.

Kaynaklar/References

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı, Başkanlık Osmanlı Arşivi (BOA). Sadâret Âmedi Kalemi Belgeleri (A.) AMD.): 90/56.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı, Başkanlık Osmanlı Arşivi (BOA). İrade Hâriciye (İ.HR.): 178/9805; 178/9830; 179/9848; 179/9857; 183/10195.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı, Başkanlık Osmanlı Arşivi (BOA). Hâriciye Nezareti Mektûbî Kalemi (HR. MKT): 348/24; 348/84.

Romanya Milli Kütüphanesi Resmî Web Sitesi. <https://www.bibnat.ro>.

Alecsandri, Vasile. *Opere IV: Proză*. Bükreş: Edebiyat Yayınları, 1974.

Alexandru Ioan Cuza. (t.y.). Enciclopedia României içinde. Erişim 1 Ocak 2022. <http://enciclopediaromaniei.ro/wiki/AlexandruIoanCuza>

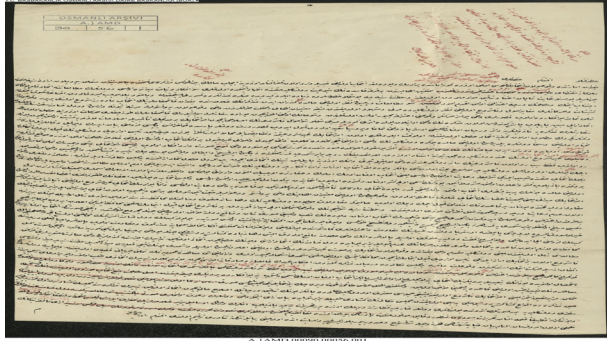
- Arıkan, Zeki. "1821 Yunan İsyanının Başlangıcı", *Askeri Tarih Bülteni* 12/22 (1987): 97-133.
- Asiltürk, Bâki. "Edebiyatın Kaynağı Olarak Seyahatnameler", *Turkish Studies* 4/1 (2009): 912-995.
- Asiltürk, Bâki. "Türk Edebiyatında Gezi Kitapları Bibliyografyası", *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi* 2 (2000): 201-232.
- Bakırcılar, N. Ayşe. *XIX. Yüzyılda Balkanlarda Dinsel Yapı ve Bunun Ayrılıkçı Hareketlere Etkisi*. Yüksek Lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi, 2003.
- Baubec, A. "Preocupările de Turcologie ale lui Teodor T. Burada", *Revista Peuce* 6 (1977): 497-500. Erişim 21 Şubat 2022. <https://revistapeuce.icemtl.ro/>
- Bedir, Ömer. "Osmanlı İmparatorluğu'yla İlişkiler Bağlamında Voyvodalıklardan Modern Romanya'ya: Osmanlı-Romanya Diplomatik İlişkileri (1878-1908)", *Artuklu İnsan ve Toplum Bilim Dergisi* 5/2 (2020): 56-72. Erişim 12 Mart 2022. doi: 10.46628/itbhssj.814213
- Bell, K. *The Constantinople Embassy of Sir Henry Bulwer (1858-1865)*. Ph. D. Thesis, University of London, 1961. Erişim 01 Kasım 2022. <https://theses-lse-ac-uk.translate.goog/4094>
- Birbudak, Toğay S. "The Question of Romanian Union and Alexandru Ioan Cuza's Visit to Istanbul" *Revista de Istorie Militară* 5/6 (2015): 3-12. Erişim 17 Eylül 2022. <http://www.tsbirbudak.com/wp-content/uploads/2015/11/The-Question-of-Romanian-Union-and-Alexandru-Ioan-Cuza's-Visit-to-Istanbul.pdf>
- Birbudak, Toğay S. *Romanya'nın Bağımsızlığını Kazanması*. Doktora tezi, Gazi Üniversitesi, 2014.
- Bogdan-Duică, G. „Despre Vasile Alecsandri: Întăia Călătorie la Constantinopol”, *Viața Românească* 14/1 (1922): 41-53.
- Bolintineanu, Dimitrie (t.y.). Enciclopedia României içinde. Erişim 2 Ocak 2022. <http://enciclopediaromaniei.ro/wiki/DimitrieBolintineanu>
- Bolintineanu, Dimitrie. *Călătorii*. 2 cilt. Editör Ion Roman. Bükreş: Edebiyat Yayınları, 1968.
- Bolintineanu, Dimitrie. *Lecende Istoricе: Versuri*. Haz. Anatol ve Dan Vitraşcu. Kişinev: Litera Yayınları, 2001.
- Burada, Teodor T. "O Călătorie la Români din Bithinia (Asia-Mică)", *Arhiva* 4 (1893a): 53-84.
- Burada, Teodor T. "Români din Asia-Mică: Relațiune de Călătorie", *Analele Academiei Române* 2/15 (1893b): 392-397.
- Calcan, Gheorghe. "Perception of the Romanian-Ottoman Relationship in the Romanian History Textbooks", *PAU Journal of Social Sciences Institute* 6 (2010): 21-30. Erişim 22 Ekim 2022. <https://dergipark.org.tr/download/article-file/411115>
- Constantiniu, Florin. *O Istorie Sinceră a Poporului Român*. 2 cilt. Bükreş: Univers Enciclopedic Yayınları, 2002.
- Coşkun, Menderes. "Seyahatnâme". *DİA*. 37: 13-16. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2009.
- Gödecken, K. B. "Beobachtungen und Funde an der Heiligen Straße zwischen Milet und Didyma, 1984", *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik* 66 (1986): 217-253. Erişim: 21 Eylül 2021. <https://www.jstor.org/stable/i20186500>.
- Jelavich, Barbara. *History of the Balkans: Eighteenth and Nineteenth Centuries*, cilt 1. New York: Cambridge Üniversitesi Yayınları, 10. bs., 1995.
- Karpat, Kemal. "Eflak". *DİA*. 10: 466-469. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1994.
- Kılıç, Selda K. *Romanya'nın Bağımsızlığına Giden Yolda Voyvoda Aleksandr Cuza (Koza/Kuza)*. Ankara: Berikan Yayınevi, 2018.
- Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü. *Yitik Miras'ın Dönüş Öyküsü*. Ankara: Şefik Matbaası, 2003.

- Marinescu, Luiza. "Romanian Travellers in the Romantic Age: A Case-Study About the Forty- Eighters as Writers and the Revival of Romanian Literature", *Journal of Romanian Literary Studies* 8 (2016): 123-147.
- Mironescu, Doris. "Către o Tipologie a Jurnalului de Călătorie în Cultura Română", *Memorialistica Românească: Între Documentul Istoric și Obiectul Estetic* içinde ed. Marius-Radu Clim, Ofelia Ichim, Doris Mironescu ve I. Repiuc, 271-287. Yaş: A. I. Cuza Üniversitesi Yayınları, 2020. Erişim 4 Mayıs 2022. <http://www.philippide.ro/Memorialistica%202020/CUPRINS.pdf>
- Munteanu, Luminița. "Călătoriile lui Dimitrie Bolintineanu în „Orient”: Despre Resursele și Limitele Stereotipurilor", *Tradiții în Dialog* 2. cilt içinde ed. Florentina Vişan ve Anca Focşeneanu, 77-89. Bükreş: Bükreş Üniversitesi Yayınları, 2009.
- Munteanu, Luminița. "Un Român în Țara Turcului: Dimitrie Ralet și Constantinopol la 1858", *Otomani și Turci: İpostaze și Valențe İndentitare* içinde haz. Luminița Munteanu, 111-123. Bükreş: Bükreş Üniversitesi Yayınları, 2014.
- Parıza, Maria. "Teodor T. Burada – Folcloristul care i-a Cercetat în Premieră pe Aromâni – în Locurile de Başınâ din Balcani", *Datina* 6/78 (2020): 6-9. Erişim 21 Mart 2022. www.cctb.ro
- Petraşcu, Nicolae. *Dimitri Bolintineanu*. Bükreş: Bucovina Yayınları, 1932.
- Rachieru, Silvana. "Principele Alexandru Ioan Cuza la Constantinopol: Dileme, Protocoale și Locuri ale Memoriei în Călătoriile Oficiale în Capitala Otomanâ (1860,1864)", *160 de Ani de la Unirea Principatelor: Oameni, Fapte și İdeii din Domnia lui Alexandru Ioan Cuza* içinde ed. P. Zahariuc ve A. B. Ceobanu, 567-595. Yaş: A. I. Cuza Üniversitesi Yayınları, 2020.
- Ralet, Dimitrie. *Suvenire și İmpresii de Călătorie în România, Bulgaria, Constantinopol*. Editör M. Angelescu. Bükreş: Minerva Yayınları, 1979.
- Sabou, Lavinia. "Geografia Oraşului Constantinopol în Scrierile lui Vasile Alecsandri și Dimitrie Ralet", *Annales Universitatis Apulensis. Series Philologica* 1 (2017): 245-256.
- Sezer, Hamiyet. "Mora İsyanı ve Yunanistan'ın Bağımsızlığı (1821-1829)", *Osmanlı* 2. cilt içinde 87-93. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 1999.
- Topaktaş-Üstüner, Hacer. "Avrupa'dan Başka bir Dünya: Polonyalı Seyyah Jan Potocki'nin Anlatımında İstanbul ve Mısır (1784)", *Güney-Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi* 30/2 (2016): 65-87.
- Topaktaş-Üstüner, Hacer. "Lehistan Elçisi Karol Boscamp Lasopolski'ye Babıali Tarafından Uygulanan Teşrifat ve Kabul (1776-1778)", *Amme İdaresi Dergisi* 53/1 (2020): 59-91.
- Trohani, Nicolae. "115 de la Moartea lui Vasile Alecsandri: Note și Însemnări", *Muzeul Național de Istorie a României* 17 (2005): 191-198. Erişim 20 Nisan 2022. <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=559437>
- Uyanık, Feyzullah. "İsyan İkliminde Kadim Nizâmı İhya Etmek: 1821 Rum İsyanı Akabinde Yapılan Eflak ve Boğdan İdarî Düzenlemeleri", *History Studies* 11/1 (2019): 403-428.
- Vainovski-Mihai, İrina. *Călători Români în Orientul Apropiat și Imaginea Orientului 1880-1914*. Bükreş: Pro Universitaria Yayınları, 2010.
- Vârgolici, Teodor. *Dimitri Bolintineanu și Epoca Sa*. Bükreş: Minerva Yayınları, 1971.
- "Voyage du prince Alexandre-Jean á Constantinople." *L'illustration, Journal Universel*, 20 Ekim 1860. Erişim 2 Şubat 2022. <https://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=osu.32435054249438&view=1up&seq=433>

Resimler

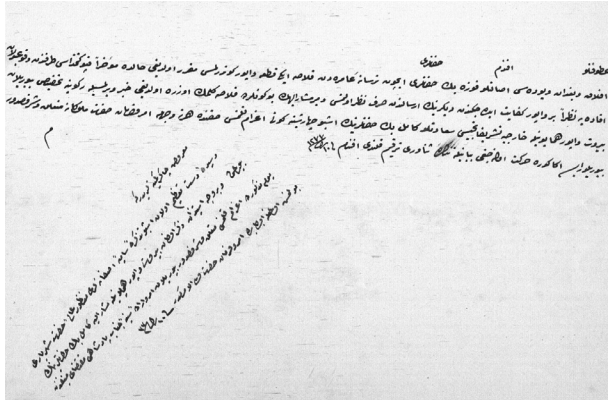
Resim 1: Dimitrie Bolintineanu'nun fotoğrafı, 1861.
(Demirbaş No. 000061660) <http://digitool.bibnat.ro/>

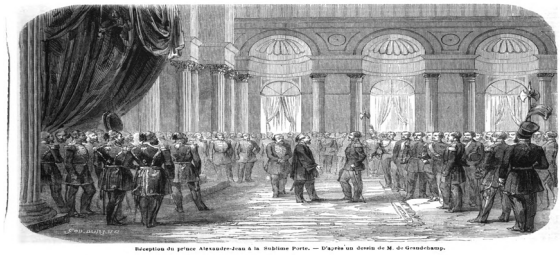
Resim 2: A. I. Cuza'nın Boğdan Voyvodalığına Seçilmesi, BAO: (A.)AMD) 90/56

Resim 3: A. I. Cuza'nın fotoğrafı, 1863. Demirbaş No. 000071219, <http://digitool.bibnat.ro/>

Resim 4: Memleketeyn Voyvodası Cuza'nın İstanbul'a Gelişi İçin Beyrut Adlı Vapurun Tahsisi (26 Ekim 1860). BOA. İ. HR. 179/9848.

Resim 5: Sultan Abdülmecid'in, A. I. Cuza'yı kabulü, 10 Kasım 1860, L'illustration, Jornal Universel, s. 321. <https://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=uc1.c046857796&view=1up&seq=323&skin=2021>

Resim 6: A. I. Cuza'nın Babıali ziyaretinin fotoğrafı, 10 Kasım 1860. L'illustration, Jornal Universel, s. 320. <https://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=uc1.c046857796&view=1up&seq=322&skin=2021>

Resim 7: Osmanlı Devleti Padişahı Sultan Abdülmecid'in 1860 yılında A. I. Cuza'ya hediye ettiği kılıç]. <https://gazetebalkan.ro/2020/03/22/sultan-abdulmecid-hediyesi-kilic-iaside-sergilenecek/> Erişim tarihi: 18.12.2021 saat 22:54.

